

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Факультет морського права
Кафедра морського та господарського права

Код РНПД _____

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**PROGRAM OF THE DISCIPLINE
FUNDAMENTALS OF EUROPEAN UNION LAW**

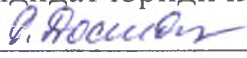
рівень вищої освіти _____ Бакалавр _____
(перший (бакалаврський) / другий (магістерський))

тип дисципліни _____ Обов'язкова _____
обов'язкова / вибіркова

мова викладання _____ Українська _____
українська / англійська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 08Право спеціальності 081Право, освітня програма «**ПРАВО**».

«04» грудня 2023 року. - 27 с.

Розробник: **Достдар Руслана Миколаївна**, доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри морського та господарського права

Проект робочої навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» узгоджено з гарантом освітньої програми.

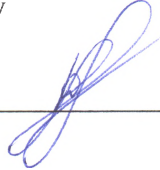
Гарант освітньої програми «**ПРАВО**» –

Ломжець Ю. В., кандидат політичних наук, доцент

Проект робочої навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» розглянуто на засіданні кафедри Морського та господарського права.

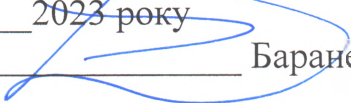
Протокол № 5 від «14» грудня 2023 року

Завідувач кафедри –

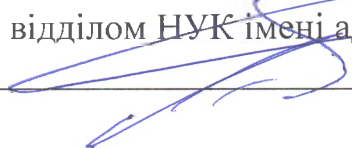
кандидат політичних наук, доцент Ломжець Ю. В.

Проект робочої навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» розглянуто Навчально-методичною комісією факультету Морського права.

Протокол № 5 від «15» грудня 2023 року

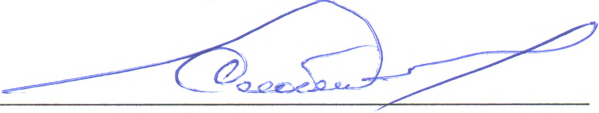
Голова Навчально-методичної комісії – Бараненко Д. В.

Проект робочої навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова

Голова відділу – Лабарткава А. В.

Проект робочої навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» розглянуто Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.

Протокол № 10 від «27» грудня 2023 року.

Голова НМР НУК – Слободян С. О.

ЗМІСТ

<i>Вступ.....</i>	<i>4</i>
<i>1. Опис навчальної дисципліни.....</i>	<i>5</i>
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....</i>	<i>6</i>
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни.....</i>	<i>6</i>
<i>4. Очікувані результати навчання.....</i>	<i>6</i>
<i>5. Програма навчальної дисципліни.....</i>	<i>7</i>
<i>6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування</i>	<i>9</i>
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю.....</i>	<i>11</i>
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання.....</i>	<i>15</i>
<i>9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....</i>	<i>15</i>
<i>10. Рекомендовані джерела інформації.....</i>	<i>16</i>

ВСТУП

Анотація

Інтеграційний процес формує обрис сучасної Європи, він став знаменням сьогодення. Безумовно, об'єднавчі тенденції проявляються й в інших регіонах світу, однак саме в Європі вони досягли найбільшого ступеня, аніж будь-де, що дозволяє попередньо оцінювати досягнені результати та виникаючі проблеми як такі, що притаманні сучасним інтеграційним процесам взагалі.

На сучасному етапі Європейський Союз є унікальним міждержавним об'єднанням 27 країн, що засноване на економічній та політичній інтеграції європейських держав. В Україні одним із зовнішньополітичних орієнтирів визначено приєднання до цього інтеграційного об'єднання, про що свідчать відповідні концептуальні та нормативні документи, політичні заяви та поступовий розвиток економічних та інших напрямів співробітництва. Водночас в Україні на сучасному етапі здійснюються значні економічні, політичні та правові реформи щодо зміцнення демократичності нашої держави. Основні галузі вітчизняного права та базові кодифіковані галузеві нормативно-правові акти удосконалюються із запозиченням позитивного досвіду європейських держав, при цьому дані процеси повинні проводитися тільки із врахуванням особливостей національної правової системи України, менталітету українського народу, стану розвитку нашої держави тощо. В зв'язку з чим, сучасне українське суспільство, і зокрема представники юридичної професії, повинні бути освіченими у реаліях сьогодення як своєї країни, так й світу в цілому, і особливо європейського регіону, враховуючи геополітичне становище України.

Ключові слова: інтеграція, євроінтеграція, Європа, Європейський Союз, право Європейського Союзу.

Abstract

The integration process forms the outline of modern Europe, it has become a sign of today. Of course, unification tendencies are manifested in other regions of the world, but it is in Europe that they have reached the greatest degree than anywhere else, which allows us to assess in advance the results achieved and emerging problems as inherent in modern integration processes in general.

At present, the European Union is a unique intergovernmental association of 27 countries, based on the economic and political integration of European states. In Ukraine, one of the foreign policy guidelines is the accession to this integration association, as evidenced by the relevant conceptual and regulatory documents, policy statements and the gradual development of economic and other areas of cooperation. At the same time, Ukraine is currently carrying out significant economic, political and legal reforms to strengthen the democracy of our state. The main branches of domestic law and basic codified sectoral regulations are improved by borrowing the positive experience of European states, while these processes should be carried out only taking into account the peculiarities of the national legal system of Ukraine, the mentality of the Ukrainian people, the state of our state. In this regard, modern Ukrainian society, and in particular the legal profession, must be educated in the realities of today, both their country and the world in general, and especially the European region, given the geopolitical situation in Ukraine.

Key words: integration, European integration, Europe, European Union, European Union law.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання / заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>08 Право</i> (шифр і назва)	Обов'язкові компоненти освітньої програми	
Модулів – 1		Цикл професійної підготовки	
Змістових модулів – 2		Рік підготовки:	
		4-й	
Електронний адрес РПНД на сайті Університету –	Спеціальність <i>081 Право</i> (код та найменування)	Семестр	
		8-й	
		Лекцій	
Індивідуальне науково- дослідне завдання _____ (назва)		15 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
Загальна кількість годин – 90 годин	Освітня програма <i>«ПРАВО»</i> (найменування)	15 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 4	Ступінь вищої освіти: перший(бакалаврський) Бакалавр / Bachelor	Самостійна робота (денна)	
		60 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання: –	
		Вид контролю: Іспит	
		Форма контролю: Поточний – комбінований. Підсумковий – усний.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи права Європейського Союзу» є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- ФК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
- ФК6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

Основними завданням навчальної дисципліни «Основи права Європейського Союзу» є

- формування у студентів розуміння понятійно-категоріального апарату права Європейського Союзу;
- набуття знань про правосуб'єктність, юридичну природу, інституційний механізм та галузі права Європейського Союзу;
- отримання необхідних навичок щодо застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань в сфері реалізації євроінтеграційної стратегії України.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «Основи права Європейського Союзу» є оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення наступних дисциплін: «Римське приватне право», «Історія держави і права України та зарубіжних країн», «Організація судових та правоохоронних органів».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Основи права Європейського Союзу» передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

Програмні результати навчання:

- ПР09. Володіти базовими навичками риторики. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
- ПР10. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
- ПР14. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

5. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Вступ до європейського права.

ТЕМА 1. Процеси інтеграції в Європі та історія становлення європейського права. Основна література: [45, с.8-9; 49, с.13-17, 83-109].

ТЕМА 2. Основні етапи формування права Європейських Співтовариств і Європейського Союзу.

Основна література: [45, с.11-17; 49, с.17-21].

ТЕМА 3. Європейський союз: компетенція, структура, механізми прийняття рішень. Україна та Європейський Союз: основи взаємодії.

Основна література: [45, с.1-2, 26-37; 49, с.36-59].

ТЕМА 4. Поняття європейського права, його система та особливості. Суб'єкти права Європейського Союзу. Джерела і сфера дії європейського права. Принципи права Європейського Союзу.

Основна література: [45, с.38-48; 49, с.21-35].

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика галузей права ЄС.

ТЕМА 5. Правовий статус людини і громадянина в Європейському Союзі.

Основна література: [45, с.62-71; 49, с.70-78].

ТЕМА 6. Основи правового регулювання внутрішнього ринку Європейського Союзу.

Основна література: [45, с.72-160; 49, с.110-120].

ТЕМА 7. Регулювання відносин цивільно-правового типу.

Основна література: [45, с.259-299; 49, с.239-317].

ТЕМА 8. Основи правового регулювання податкових відносин.

Основна література: [49, с.397-425].

ТЕМА 9. Основи митного права.

Основна література: [45, с.162-184; 49, с.426-446].

ТЕМА 10. Регулювання трудових відносин.

Основна література: [49, с.474-496].

ТЕМА 11. Правове забезпечення простору свободи, безпеки і правосуддя.

Основна література: [49, с.613-744].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вступ до європейського права. Загальна характеристика права ЄС												
Тема 1. Процеси інтеграції в Європі та історія становлення європейського права	11	2	2			7	22	2	1			19
Тема 2. Основні етапи формування права Європейських Співтовариств і Європейського Союзу	11	2	2			7						
Тема 3. Європейський союз: компетенція, структура, механізми прийняття рішень. Україна та Європейський Союз: основи взаємодії	11	2	2			7	23	2	2			19
Тема 4. Поняття європейського права, його система та особливості. Суб'єкти права Європейського Союзу. Джерела і сфера дії європейського права. Принципи права Європейського Союзу	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8			29	45	4	3			38
Змістовий модуль 2. Характеристика засад окремих галузей права ЄС												
Тема 5. Правовий статус людини і громадянина в Європейському Союзі	7	1	1			5	22	2	1			19
Тема 6. Основи правового регулювання внутрішнього ринку Європейського Союзу	7	1	1			5						
Тема 7. Регулювання відносин цивільно-правового типу	7	1	1			5						
Тема 8. Основи правового регулювання податкових відносин	6	1	1			4	23	2	2			19
Тема 9. Основи митного права	6	1	1			4						
Тема 10. Регулювання трудових відносин	6	1	1			4						
Тема 11. Правове забезпечення простору свободи, безпеки і правосуддя	6	1	1			4						
Разом за змістовим модулем 2	45	7	7			31	45	4	3			38
Усього годин	90	15	15			60	90	6	6			78
ІНДЗ						-						-
Разом за курсом	90	15	15			60	90	6	6			78

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Процеси інтеграції в Європі та історія становлення європейського права	2	1
2	Основні етапи формування права Європейських Співтовариств і Європейського Союзу	2	
3	Європейський союз: компетенція, структура, механізми прийняття рішень. Україна та Європейський Союз: основи взаємодії	2	2
4	Поняття європейського права, його система та особливості. Суб'єкти права Європейського Союзу. Джерела і сфера дії європейського права. Принципи права Європейського Союзу	2	
5	Правовий статус людини і громадянина в Європейському Союзі	1	1
6	Основи правового регулювання внутрішнього ринку Європейського Союзу	1	
7	Регулювання відносин цивільно-правового типу	1	
8	Основи правового регулювання податкових відносин	1	2
9	Основи митного права	1	
10	Регулювання трудових відносин	1	
11	Правове забезпечення простору свободи, безпеки і правосуддя	1	
	Разом	15	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – **1 година на 1 лекцію;**
- підготовка до практичних занять – **1 година на 1 заняття;**
- підготовка і написання есе – **1 година на 1 роботу;**
- підготовка повідомлень – **1 година на 1 повідомлення;**
- написання МКР – **15 годин на 1 роботу;**
- підготовка до іспиту – **10 годин на іспит.**

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	8	3
2	Підготовка до практичних занять	8	3
3	Підготовка повідомлень (2 повідомлення)	2	-
4	Підготовка і написання есе (2 есе)	2	-
5	Виконання контрольної роботи	-	62
6	Виконання МКР (2 МКР)	30	-
7	Підготовка до іспиту	10	10
	Разом	60	78

6. Засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

для всіх видів занять:

- робота з літературою - опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольно-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;

- пояснення - словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;

- дискусія - обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

- диспут - цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій;

- демонстрування - наочно-чуттєве ознайомлення здобувачів з явищами, процесами, об'єктами в їх природному вигляді;

для лекційних занять:

- лекція - усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень;

- бесіда - питально-відповідний метод, завдання якого - спонукати здобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень; різновиди бесіди: репродуктивні (спрямовані на відтворення раніше засвоєного матеріалу), катехізичні (передбачають точне відтворення формулювань, запам'ятовування відповідей), евристичні (підводять здобувачів до самостійних висновків);

- ілюстрування - показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;

- відеометод - використання відеоматеріалів для активізації наочно-чуттєвого сприймання; забезпечує більш легке і міцне засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості;

для практичних, лабораторних та семінарських занять:

- вправа - планомірне, організоване, повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості;

- практична робота - метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків; дидактична гра - спеціально створена ситуація (модель реальності) для формування певних практичних навичок та умінь;

- спостереження - тривале цілеспрямоване сприймання об'єктів чи явищ із фіксацією змін, які в них відбуваються, і виявлення на цій основі внутрішніх зв'язків і залежностей, розкриття сутності явищ;

- методи контролю і самоконтролю:

- фронтальне опитування;

- контрольні роботи, твори, диктанти, письмові заліки;

- контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод - повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;

- репродуктивний метод - відтворення здобувачем способів діяльності за визначеним викладачем алгоритмом;
- проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей;
- частково-пошуковий - метод, за якого певні елементи знань повідомляє викладач, а частину здобувачі здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання;
- дослідницький - творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів вивчення матеріалу дисципліни є:

- стандартизовані тести;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

У процесі вивчення навчальної дисципліни **«Основи права Європейського Союзу»** використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне (усне) опитування, метою якого є поглиблене відпрацювання та закріплення студентами основних теоретичних знань;
- написання МКР;
- підсумкова атестація;
- іспит;
- виконання завдань, винесених на самостійне вивчення.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

В процесі викладання навчальної дисципліни **«Основи права Європейського Союзу»** передбачено проведення поточного та підсумкового контролів.

Поточний контроль проводиться на семінарському (практичному) занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання модульних контрольних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Підсумковий контроль проводиться шляхом складання студентами у VIII-му семестрі іспиту з дисципліни **«Основи права Європейського Союзу»**. При цьому,

студент який отримав 60 балів під час поточного контролю, за його бажанням може бути звільнений від семестрового іспиту і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки іспиту, де студент може набрати 40 балів. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. Так, під час поточного контролю студент може набрати до 60 балів шляхом отримання проміжних оцінок. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (відповіді на семінарських заняттях, виконання МКР).

Питома вага заключного іспиту в загальній системі оцінок – **40 балів**. Право здавати заключний іспит дається студенту, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного іспиту набирає не менше **60 балів**. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту.

Критерії оцінювання результатів навчання на семінарських заняттях

Відповіді на семінарах (бали)	Критерії оцінювання
5-6	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4-3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	Студент не дає відповіді.

Критерії оцінювання захисту повідомлення

Критерії оцінювання	Бали
Візуальний критерій (наявність слайдів презентації у Power Point, якість слайдів, застосування відеоматеріалів)	1
Публічний виступ (вміння триматися перед аудиторією, не зачитування тексту повністю)	1
Зміст повідомлення (наявність чіткої структури повідомлення: вступ, основна частина, висновки; достовірність/ актуальність інформації, посилання на міжнародні акти та дійсний їх аналіз)	2
Орієнтування (правильні відповіді на уточнюючі питання з теми повідомлення)	1
Усього	5

Критерії оцінювання есе

Критерії оцінювання	Бали
Структура (вступ, основна частина, висновок)	1
Креативність у написанні авторського тексту та дотримання правил Академічної доброчесності	2
Логічність викладення своїх думок з проблемного питання з посиланнями на міжнародні акти	2
Усього	5

Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт (далі – МКР)

В процесі викладання навчальної дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» передбачено проведення двох контрольних заходів, на яких студенти пишуть 2 МКР, де кожна оцінюється від 0 до 15 балів.

В свою чергу, кожна МКР складатися із: тестових завдань, теоретичного запитання та задачі.

Кожне тестове завдання складається з 4 тестів. Кожний варіант завдання має тільки одну правильну відповідь. За правильну відповідь нараховується 1 бал. За невірну відповідь бали не нараховуються. Загальна кількість балів – 4.

За правильну відповідь на теоретичне запитання нараховується від 1 до 5 балів. В МКР дається 1 теоретичне запитання.

За правильне розв'язання задачі студент може отримати від 1 до 6 балів. В МКР дається 1 задача.

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

Відповідь на теоретичне запитання (бали)	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Критерії оцінювання вирішення задачі

Розв'язання задачі (бали)	Критерії оцінювання
6	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
5	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
4	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
3	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
1	Відповідь не вірна та не обґрунтована.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Розрахунок балів за написання МКР

Вид завдання	Максимальна кількість балів
Тести	4x1 бал = 4 бали
Теоретичне запитання	5x1 балів = 5 балів
Розв'язання задачі	6x1 балів = 6 балів
Всього	15

Розподіл балів, які отримують студенти під час МКР

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2							Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	30
15				15							

T1- T11 – відповідні теми змістовних модулів.

Критерії оцінювання виконання КР для заочників

Виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи (далі – КР) оцінюється від 0 до 48 балів і являється їх допуском до іспиту.

Контрольна робота складається з двох типів індивідуальних завдань:

1. Відповідь на два теоретичні питання. Теоретичне питання виконується письмово, в обсязі, необхідному для надання обґрунтованої відповіді з посиланням на джерела, які використовувалися. За невірну відповідь бали не нараховуються. За кожну правильну відповідь на теоретичне питання нараховується від 1 до 10 балів. Максимальна кількість балів: 2×10 балів = 20 балів.

2. Рішення задачі. Рішення задачі виконується письмово, в обсязі, необхідному для надання обґрунтованої відповіді з посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів, які використовувалися. За невірну відповідь бали не нараховуються. За правильне вирішення задачі нараховується від 1 до 28 балів. Максимальна кількість балів: 1×28 балів = 28 балів.

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

Відповідь на питання (бали)	Критерії оцінювання
9–10	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
6–8	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
4–5	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2–3	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Критерії оцінювання вирішення задачі

Відповідь на питання (бали)	Критерії оцінювання
24–28	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
19–23	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
13–18	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
8–12	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1–7	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Критерії оцінювання результатів за виконання інших завдань

Вид завдання	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь (відповіді) на семінарських заняттях	2×5 балів = 10 балів	2×6 балів = 12 балів
Захист повідомлення	2×5 балів = 10 балів	–
Написання есе	2×5 балів = 10 балів	–
Виконання контрольних робіт	–	48 балів
Поточний модульний контроль (виконання МКР)	2×15 балів = 30 балів	–
Всього	60	60

Критерії оцінювання іспиту

Під час складання іспиту студенти відповідають на екзаменаційний білет, який вони вибрали власноруч.

Кожен білет містить три контрольні питання. Відповідь на кожне питання екзаменаційного білету оцінюється до 13,3 балів. Тобто після складання іспиту студент може отримати до 40 балів, які додаються до суми балів, отриманої під час поточний контролю відповідного семестру.

Критерії оцінювання відповіді на одне питання екзаменаційного білету

Відповідь на питання (бали)	Критерії оцінювання
12–13,3	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
9–11	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
6–8	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
3–5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1–2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1-Т4	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	5	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	6
		Захист повідомлення	5		
		Написання есе	5		
		Виконання МКР № 1	15		
ЗМ 2	Т5-Т11	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	5	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	6
		Захист повідомлення	5		
		Написання есе	5		
		Виконання МКР № 2	15	Виконання контрольної роботи	48
Підсумковий контроль		Іспит	40	Іспит	40
Сума			100		100

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «**Основи права Європейського Союзу**» для здобувачів вищої освіти.
2. Наповненість групи «**Основи права Європейського Союзу**» в месенджері «Viber» для дистанційного навчання електронним варіантом посібника

«Основи права Європейського Союзу» та лекцій з навчальної дисципліни **«Основи права Європейського Союзу»**.

3. Наочні засоби: слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, зал судових засідань (ауд. 613).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>
3. Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1427-12>
4. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г. // Международное право в документах: Учеб. пособ. [Текст] / Сост.: Н.Т. Блатова, Г.М. Мелков. - 2-ое изд. - М.: Инфра-М., 1997. -696 с.
5. Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1365// Офіційний вісник України від 05.11.2004. – 2004р., № 42, стор. 35, ст. 2763.
6. Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] / Міжнародний документ від 07.02.1992. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_029
7. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс] / Міжнародний документ від 25.03.1957. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017
8. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини [Текст]. - К.: Право, 1999.
9. Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
10. Закон України "Про міжнародні договори України" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
11. Закон України "Про правонаступництво України" [Текст] // ВВР України. - 1991. - № 46. - Ст. 617.
12. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" [[Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/print1330774687075898>
13. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" [Текст] // ВВР України. — 1993. — № 20. — Ст. 99.

14. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
15. Лиссабонський договір о внесенні изменений в Договор о Европейском Союзе и Договор об учреждении Европейского Сообщества от 13 декабря 2007 года // ОJ. – С 306. – 17.12.2007.
16. Положення про Українську частину Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом), затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.1998р. № 1074// Урядовий кур'єр України від 23.07.1998р.
17. Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом): Указ Президента України від 24.02.1998 № 148/98// Урядовий кур'єр від 21.03.1998р.
18. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.1999р. № 1496// Офіційний вісник України від 03.09.1999р., № 33, стор. 168
19. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000// Офіційний вісник України від 13.10.2000. - 2000р., № 39, стор. 2, ст. 1648.
20. Регламент Європейського суду з прав людини [Текст] // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. —1999. -№1.-С. 123-217.
21. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством, Україна, Європейський Союз, Євратом; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
22. Угода про партнерство і співробітництво (УПС) між Україною та ЄС та інтеграція України до Європи все ще викликають запитання // Інформаційний бюлетень Українсько-Європейського консультативного центру з питань законодавства (UEPLAC) [Текст]. -2000. - № 4.
23. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс] / Міжнародний документ від 14.06.1994. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012
24. Хартія основних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Міжнародний документ від 07.12.2000. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_524
25. Бирюков, М.М. Европейское право [Текст]: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлениям подгот. и специальностям «Международ. отношения» и «Регионоведение» / М.М. Бирюков. – 2-е изд., доп. – Москва: ОМЕГА-Л, 2006. – 128 с.

26. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Решетар І.В. Право Європейського Союзу [Текст]: курс лекцій / Ю.М. Бисага, М.М. Палінчак, І.В. Решетар - Ужгород , 2007.
27. Бочарова Н.В. Право Європейського Союзу. Частина 1 : навч. посібник / Н.В. Бочарова. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – 232с.
28. Введение в право Европейского Союза [Текст]: учебник / С.Ю. Кашкин, П.А. Калиниченко, А.О. Четвериков; под ред. С.Ю. Кашкина. – М.: Эксмо, 2008. – 384 с.
29. Гердеген М. Європейське право. Переклад з німецької [Текст] / Матіас Гердеген. –К.: „К.І.С., 2008.-528.с
30. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу [Текст]: навч. посібник / І.А.Грицяк. - Вид.2-ге, доп.- К: "К.І.С.", 2006.- 300 с.
31. Дэйвис К. Право Европейского Союза [Текст] / К.Дэйвис; пер.со 2-го англ. изд.- К.: Знання, 2005.- 406 с.
32. Европейское право [Текст]: учебник для вузов / под ред. проф. Л. М. Энтина.- М.: Норма, 2004.- 720 с.
33. Ентін Л.М. Право Європейського Союзу: основні категорії та поняття: навч.посібник І Л.М. Ентін. - Одеса: ОНЮА, 2003. - 102 с.
34. Ильин Н. Ю. Основы права Европейского Союза [Текст] / Н. Ю. Ильин. — М. : Норма, 2008. — 224 с
35. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: навч. посібник. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. - 381 с.
36. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Застосування в Україні [Текст]: Офіційне видання / Міністерство Юстиції України. - К., 2006. - 176 с.
37. Конституция Европейского Союза: Договор, устанавливающий Конституцию для Европы [Текст]: (с комментарием).- М: ИНФРА-М, 2005.- 622 с.
38. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського) [Текст] / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. – К.: «К.І.С.», 2010. – 536 с.
39. Копійка В.В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування [Текст]: навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко ; за ред. Л.В. Губернського.- Київ: Знання, 2009.- 751 с.
40. Марченко М.Н., Дерябина Е.М. Право Европейского союза. Вопросы истории и теории [Текст] / М.Н. Марченко, Е.М. Дерябина – М.: "Проспект", 2010.
41. Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу: загальна частина [Текст]: підручник/ В.Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець.-К.: КНЕУ, 2002.
42. Основы права Европейского Союза [Текст]: схемы и комментарии. Учебное пособие / под ред. С.Ю. Кашкина. – М.: Инфра-М, 2002. – 136 с.
43. Посельський В. Конституційний Устрій Європейського Союзу: навчальний посібник [Текст] / В. Посельський. - К: Таксон, 2005

- 44.Право Европейского Союза а[Текст]: учебное пособие / С. Ю. Кашкин и др.; отв. ред. С. Ю. Кашкин. – Москва: Проспект, 2008. – 298 с.
- 45.Право Європейського Союзу: Підручн. / За ред. Р.А. Петрова. – К.: Істина, 2017. – 384 с.
- 46.Право Европейского Союза в вопросах и ответах [Текст]: учеб. пособие / С.Ю. Кашкин и др.; отв. ред. С.Ю. Кашкин. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 304 с.
- 47.Право Европейского Союза: правовое регулирование торгового оборота [Текст]: учебное пособие / Под ред. В.В. Безбаха и др. – М.: Зерцало, 2000. – 389 с.
- 48.Право Європейського Союзу [Текст] / За заг. ред. Р.А. Петрова. - 2-ге вид. - К.: Істина, 2009. - 376 с.
- 49.Право Європейського Союзу: підручн. /за ред. О.К. Вишнякова. -Одеса : Фенікс, 2013. - 883 с.
- 50.Татам А. Право Європейського Союзу [Текст]: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Переклад з англійської / Алан Татам. — К.: "Абрис", 1998. - 424 с.
- 51.Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України [Текст]: Навчальний посібник/ М.В. Мазур, С.Р. Тагієв, А.С. Беніцький та ін. - Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. - 600 с.
- 52.Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу [Текст] / Ф. Тоді. –К: «К.І.С.», 2001. 136 с.
- 53.Топорнин Б.Н. Европейское право [Текст]: Учебник / Б.Н. Топорнин. – М.: Юрист, 2001. – 456 с.
- 54.Шаповалов Н.И. Право Европейских Сообществ [Текст] / Московская финансово-промышленная академия. - М., 2004. - 101 с.

Додаткова література:

- 55.Абдуллин А.И. Некоторые актуальные проблемы охраны авторских и смежных прав в Европейском Союзе // А.И. Абдуллин //Интеллектуальная собственность: современные правовые проблемы: проблемнотематический сборник. -1998. - с. 133-157.
- 56.Абдуллин А.И. Становление патентного права в Европейском Союзе: предпосылки унификации и гармонизации правовой охраны изобретений, полезных моделей и промышленных образцов в ЕС // А.И. Абдуллин // История государства и права. - 2009. - № 22. - С. 41-43.
- 57.Абрамов Я.Р. Дисциплинарный режим гражданской службы Европейского союза [Текст] / Я.Р. Абрамов // Вестник МГИМО-Университета. - 2011. - №5. - С. 243-247.
- 58.Андіанов К. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини [Текст] / К. Андіанов // Право України. - 2002. - № 3. - С. 37.
- 59.Андріїв В.М. Забезпечення зайнятості та працевлаштування інвалідів в контексті європейської інтеграції України / В.М. Андріїв // Вісник

- Запорізького національного університету України. Юридичні науки. - 2006. - № 7. - с. 160-163.
60. Андрійчук О. Європейська конституція: нові обрії - старі проблеми [Текст] / Олесь Андрійчук // Юридичний журнал. – 2007. - №10.
 61. Аносов М.А. Формирование европейского договорного права / М.А. Аносов // Вестник Московского университета. Сер. 11: Право. - 2010. - № 4. - с. 120-128.
 62. Антологія української юридичної думки: В 6 т. [Текст] / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України / Ю.С. Шемшученко (заг. ред.), В.Н. Денисов (упоряд.), К.О. Савчук (упоряд.). - К.: Юридична книга, 2002. - Т. 3: Міжнародне право. -2004. -567 с.
 63. Бабій Л. Роль над національності міжнародних економічних організацій у формуванні глобального економічного правопорядку [Текст] / Л. Бабій // Право України. - 2010. - № 1. - С. 155.
 64. Базедов Ю. Европейское гражданское общество и его право: к вопросу определения частного права в сообществе / Ю. Базедов // Вестник гражданского права. - 2008. - № 1. - т. 8. - С. 225-242.
 65. Березняк В. Сучасні тенденції розвитку та застосування екстрадиції: європейський ордер на арешт / В. Березняк //Право України. - 2006. - № 11. - с. 149-152.
 66. Бирюков М.М. "Конституция для Европы" и реформирование на её основе Европейской комиссии и судебной системы Европейского союза [Текст] / М.М. Бирюков // Журнал российского права. - 2005. - № 8.
 67. Бирюков М.М. Европейский Союз, Евроконституция и международное право [Текст] / М. М. Бирюков. - М. : Научная книга, 2006. - 253 с.
 68. Бирюков М.М. К вопросу о соотношении Европейского и международного права [Текст] / М.М. Бирюков // Международное право. - 2005. - № 4.
 69. Бирюков М.М. Особенности институциональной структуры Европейских сообществ и Европейского союза и последние изменения в статусе Европейского совета [Текст] / М.М. Бирюков // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия Юридические науки. - 2005. - № 1.
 70. Бірюков О.М. Гармонізація законодавства про неспроможність в Європі / О.М. Бірюков // Корпоративне право ЄС: навч. посібник ІТ.В. Шашихина, О.М. Бірюков, А.Г. Бобкова, О.С. Янкова. - К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. - с. 92-108.
 71. Блищенко И.П., Дориа Ж. Прецеденти в международном публичном и частном праве [Текст]. – М., 1999.
 72. Борута І. Міграційне право ЄС: навч. посібник / І. Борута, В.Р. Барський. - Одеса: ОНЮА, 2004. - 131 с.
 73. Бузницька С. Удосконалення нормативно-правового регулювання боротьби з торгівлею людьми в контексті європейської інтеграції України / С. Бузницька //Кримінальне право України. - 2006. - № 7. - С. 27-32.
 74. Буроменский М. Защита прав человека в Европейском Союзе / М. Буроменский, Р. Хорольский //Пробл. законності: респ. міжвід. наук. зб. і

- відп. ред. В.Я. Тацій. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 1998. - Вип. 36. - с. 84-90.
75. Буткевич В. Генеза доктрини міжнародної правосуб'єктності індивіда [Текст] / В. Буткевич // Право України. - 2010. - № 2. - С. 44.
 76. Вавилова М.А. В Европе НДС тоже платят ИМ.А. Вавилова // Современная Европа. - 2005. - № 4. - С. 110-119.
 77. Вавилова М.А. Европейский опыт взимания налога на добавленную стоимость // М.А. Вавилова // Экономика образования. - 2006. - № 1. - с. 135-146.
 78. Варламова Н. Совет Европы: Стандарты в области прав человека / Н. Варламова, Т. Васильева // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. - 2002. - № 1. - С. 36-44.
 79. Васильева Н.Г. Право на цілісність особистості в праві Європейського Союзу: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.11 І Н.Г. Васильєва; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х., 2008. - 19 с.
 80. Венецька О. Лісабонська договір і єдині європейські стандарти прав людини / О. Венецька // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2009. - Вип. 49. - С. 3-7.
 81. Веденєєв Д. Юність української дипломатії: Становлення зовнішньополітичної служби Української держави 1917-1923 роки: монографія [Текст] / Д.Веденєєв, Д.Будков.- К.: К.І.С., 2006.- 312 с.
 82. Витвицкая О. Право Европейского Союза [Текст] / О. Витвицкая, Г. Горниг. - СПб.: Питер, 2005. - 256 с.
 83. Вовк В.М. Римське право і сучасне європейське право [Текст] / В.М. Вовк // Теорія і методологія порівняльного правознавства. - 2009. - №2.
 84. Воєнні аспекти міжнародного права: навчальний посібник [Текст] / під заг. ред. В.Б. Тулубка.- Київ: Азимут-Україна, 2004.- 240 с.
 85. Ворона Д. Шенгенська і візова інформаційні системи як форма боротьби з нелегальною імміграцією [Текст] / Д. Ворона // Право України. - 2013. - № 2. - С. 284.
 86. Гаврилюк Ю.О. Правове регулювання митних відносин у рамках Європейського союзу / Ю.О. Гаврилюк // Митна справа в Україні: теорія і практика: матер. міжнар. наук. конф.-форуму випускників, курсантів, студентів та молодих науковців, 28 березня 2008 р. - Ч. 2. - К., 2008. - с. 103-107.
 87. Горяча Ю.П. Правові засади внутрішнього ринку Європейського Союзу / Ю.П. Горяча // Стратегічні пріоритети. - 2009. - № 1 (10). - С. 275-279.
 88. Головка О.І. Функція та компетенція органів Європейського Союзу у сфері соціальної політики : автореф. канд. юрид. наук / О.І. Головка. - Львів, 2003. - 26 с.
 89. Гражданское и торговое право зарубежных стран [Текст]: учеб. пособие для вузов / В.В. Безбах и др.; под общ. ред. В.В. Безбаха, В.К. Пучинского. - М.: МЦФЭР, 2004. - 893 с.
 90. Грінєнко О.О. Європейське право чи право європейського союзу: питання тотожності [Текст] / О.О. Грінєнко // Європейські перспективи. - 2010. - №3.

91. Дарморіс О.М. Становлення та розвиток трудового права Європейського Союзу: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О.М. Дарморіс; ОНЮА. - Одеса, 2010. - 20 с.
92. Дацик А. Вступ до митного права ЄС / А. Дацик // Науковий потенціал майбутнього України на шляху до євроінтеграції. - Дніпропетровськ: Академія митної служби, 2004. - С. 114-115.
93. Денисов В. Вхідження незалежної держави Україна в систему сучасного міжнародного правопорядку [Текст] / В. Денисов // Право України. - 2012. - № 4. - С. 51.
94. Дідікін А. Лісабонський договір і реформа правової системи Європейського Союзу [Текст] / А. Дідікін // Юридичний журнал. - 2010. - №1.
95. Добрянський С. Європейський Союз та Рада Європи: можливості міжнародно-судового захисту прав людини (порівняльний аналіз) / С. Добрянський // Вісн. Акад. прав. наук України. - 2000. - № 3 (22). - с. 27-35.
96. Дубовицкая Е.А. Правоспособность юридических лиц по праву Европейских Сообществ (практика Европейского суда) [Текст] / Е.А. Дубовицкая // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. - 2000. - №12. - С. 99-108.
97. Европейские и универсальные механизмы защиты прав человека [Текст] / под ред. М.Л. Энтина, М.М. Бирюкова ; МГИМО(У) МИД России, Европейский учебный ин-т. - М. : МГИМО-Университет, 2012. - 343 с.
98. Европейский союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития [Текст] / под ред. Ю.А. Борко (отв. ред.) и О.В. Буториной. - М.: Эдиториал УРСС, 2001. - 471 с.
99. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека [Текст]: учебник / рук. Авт. Кол. И отв. Ред Л.М.Энтин. - М.: Норма, 2008. - 960 с.
100. Євроконституція, про яку всі говорять і яку мало читають [Текст] // Віче : Теоретичний і громадсько-політичний журнал. - 2005. - №11. - С. 48-52.
101. Законодавство Європейського Союзу та держав-членів Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності І НДІ інтелектуальної власності НАПН України; за заг. ред. О.П. Орлюк, авт.: О.П. Орлюк, Г.О. Андросук та ін. - К. : Лазурит-Поліграф, 2010. - 262 с.
102. Запобігання тортурам в Україні: Виконання національних та міжнародних стандартів поводження з особами, що затримані та позбавлені волі: посібник для працівників правоохоронних органів та спостерігачів за дотриманням прав людини [Текст].- К.: Сфера, 2003.- 240 с.
103. Захаренко В. Принципи і норми міжнародного права як основа зовнішньополітичної діяльності України [Текст] / В. Захаренко // Право України. - 2010. - № 4. - С. 336.
104. Захаров А.С. Налоговая политика ЕС: правовые основы // А.С. Захаров // Закон. - 2007. - № 9. - С. 71-84.
105. Захаров А.С. Налоговое право ЕС и европейское налоговое право: соотношение и место в системе права // А.С. Захаров // Закон. - 2008. - № 1. - с. 207-210.

106. Калиниченко П.А. Европейский Союз: право и отношения с Россией [Текст]: Монография / П.А. Калиниченко. - М.: Норма: НИЦ Инфра-М, 2012. - 272 с.
107. Кальян О. Правові теорії регулювання трудових відносин у країнах Західної Європи та їх можливість реалізації в українських умовах / О. Кальян // Часопис Київського університету права. - 2005. - № 1. - С. 101-106.
108. Канашевский В. А. Правовое положение международной организации как субъекта международного и гражданского права [Текст] / В. А. Канашевский // Правоведение. - 2003. - № 3.
109. Капіца Ю. Питання наближення митного законодавства України з захисту прав інтелектуальної власності до законодавства ЄС / Ю. Капіца // Інтелектуальна власність. - 2006. - № 1. - С. 40-44.
110. Капустин А.Я. Европейский Союз: интеграция и право [Текст] / А.Я. Капустин. - М.: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2000. - 434 с.
111. Кареклас С. Кримінальне право ЄС: навч. посібник / С. Кареклас, М.І. Пашковський. - К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. - 162 с.
112. Касьянов Р.А. Организация деятельности финансовых регуляторов в Европейском союзе [Текст] / Р.А. Касьянов // Вестник МГИМО-Университета. - 2012. - № 6. - С. 147-153.
113. Касьянов Р.А. Конфедеративные и федеративные проекты объединения Европы как предпосылки создания европейских интеграционных организаций [Текст] / Р.А. Касьянов // Законы России: опыт, анализ, практика. - 2008. - № 12. - С. 71-80.
114. Кашкин С.Ю. Европейский Союз. Основопологающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями [Текст] / С.Ю. Кашкин. - М.: Инфра-М, 2008. - 698 с.
115. Кашкин Ю.С. Трудовое право Европейского Союза : учеб. пособие / Ю.С. Кашкин. - М.: Валтерс Клувер, 2009. - 304 с.
116. Костюк В. Умови праці за законодавством ЄС // В. Костюк // Справочник кадровика. - 2007. - № 4. - С. 10-15.
117. Кривицька Ю. Новий погляд на права споживачів крізь призму європейського права // Юридичний журнал. - 2005. - № 10. - С. 47-49.
118. Курко М. Організаційно-правові засоби спільної політики України та ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ / М. Курко // Право і безпека. - 2004. - № 3. - с. 25-30.
119. Литвинчук О. Основні аспекти співробітництва України з Європейською організацією з питань юстиції / О. Литвинчук // Вісник прокуратури. - 2007. - № 7. - с. 119-125.
120. Лісніченко С.М. Проблеми нормативного регулювання непрямих податків у Європейському Союзі / С.М. Лісніченко // Митна справа. - 2001. - № 6. - С.80-84.
121. Манукян В.И. Европейский суд по правам человека: право, прецеденты. комментарии: Науч.-практич. пособие [Текст] / В.И. Манукян. - К: Истина, 2006. - 368 с.

122. Матвеевский Ю.А. Европейская интеграция в исторической ретроспективе [Текст]: монография / Ю.А. Матвеевский. Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России; Европейский учебный институт. — М.: МГИМО-Университет, 2011. - 286 с.
123. Международные отношения в Европе [Текст] / А.В. Мальгин, А.В. Загорский, Е.Г. Пономарева, А.Н. Цибулина, С.В. Шилов, М.Л. Энтин / Современные международные отношения: Учебник / под ред. А.В. Торкунова, А.В. Мальгина ; МГИМО (У) МИД России. - М.: Аспект-Пресс, 2012
124. Міжнародні організації: навчальний посібник [Текст] / за ред. О.С. Кучика.- 2-ге вид., перероб. і доп.- К: Знання, 2007.- 749 с.
125. Мозіль З. Правові основи внутрішнього ринку ЄС: загальнотеоретичні аспекти / З. Мозіль // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Серія: Міжнародні відносини. - 2004. - Вип. 11. - С. 139-144.
126. Мостовий А. Зміни в митному праві ЄС / А. Мостовий // Митна справа. - 2006. - № 5. - с. 33-38.
127. Мостовий А. Тенденції розвитку митного права Європейського Союзу //А. Мостовий // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. 14-ої регіонал. наук.-практ. конф. (6 лютого 2008 р.). - К., 2008. - с. 379-380.
128. Музика О. Адаптація до законодавства ЄС і порівняльне правознавство у галузі прямого оподаткування / О. Музика //Юридична Україна. -2004. - № 7. - с. 38-43.
129. Муравйов В. Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquis communautaire* [Текст] / В. Муравйов // Право України. - 2012. - № 4. - С. 306.
130. Муравйов В. Правові засади функціонування простору свободи, безпеки та юстиції Європейського Союзу [Текст] / В. Муравйов // Віче. – 2011. - №10.
131. Новая единая европейская валюта евро [Текст] / Профессора Т. Д. Валовая, И. Д. Иванов, В. П. Колесов и др.; науч. рук. и отв. ред. – проф. В. И. Рыбин. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 390 с.
132. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: навчально-методичний посібник для вузів / Н.М. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко. - К. : Алерта, 2004. - 554 с.
133. Полдников Д.Ю. Pasta sunt servanda: проблемы преемственности в европейском частном праве / Д.Ю. Полдников //Государство и право. - 2011. - № 3. - с. 67-75.
134. Постовалова, Т.А. Социальное право Европейского союза [Текст] / Т.А. Постовалова. – Минск: Тесей, 2007. – 240 с.
135. Права людини у новому тисячолітті [Текст] / за ред. Френсіса Батлера ; Британський інститут прав людини.- Київ: Сфера, 2006.- 264 с.
136. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи [Текст] / Упорядник Ю.К. Качуренко. - 2-е вид. - К.: Юрінформ, 1992.
137. Право Европейского Союза: новый этап эволюции: 2009-2017 годы [Текст]: Серия: Общие пространства России - ЕС: право, политика,

- економика. Учебное пособие . Вып. 5 / Энтин Л.М. - М.: Изд-во "Аксиом", 2009. - 304 с.
138. Ржевська В. Позаблоковий статус України: міжнародно-правові аспекти [Текст] / В. Ржевська // Право України. - 2012. - № 4. - С. 78.
 139. Романов М. Совет ЕС: время больших реформ // Современная Европа. – 2007. – № 1.- С.51-63.
 140. Сімпсон Р. Регулювання послуг загального інтересу в ЄС: навч. посібник / Р. Сімпсон, О. Синкова. - Одеса : Юридична література, 2004. - 129 с.
 141. Смирнова К. Концепція «м'якого» права (*soft law*) в Європейському Союзі [Текст] / К. Смирнова // Право України. - 2012. - № 4. - С. 329.
 142. Сокур С. Інституціональні зміни в ЄС після прийняття Лісабонського договору [Текст] / С. Сокур // Віче. – 2010. - №12.
 143. Солошенко В. Політика зближення України з Європейським Союзом (погляд із Німеччини) [Текст] / Вікторія Солошенко // Віче. – 2009. - №22.
 144. Стрельцова О. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: передумови, проблеми і перспективи [Текст] / О. Стрельцова // Право України. - 2012. - № 4. - С. 87.
 145. Суверенітет України і міжнародне право [Текст] / За загальною редакцією В.Н. Денисова та В.І. Євінтова - К.: Манускрипт, 1995.
 146. Суд Европейских сообществ: постановления и комментарии [Текст]. Вып. 3 / под ред. Л.М. Энтина, Ю.А. Матвеевского ; МГИМО(У) МИД России, Ин-т европейского права. – М. : МГИМО-Университет, 2007. – 295 с.
 147. Табачник Д.В. Українська дипломатія: нариси історії (1917 - 1990рр.): навчальний посібник [Текст] / Д.В. Табачник.- К.: Либідь, 2006.- 768 с.
 148. Тачинська Й. Право внутрішнього ринку ЄС: навч. посібник / Й. Тачинська, О. Ільченко. - К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. - 143 с.
 149. Терещенко О.С. Міфи про хартію основних прав Європейського союзу [Текст] / О.С. Терещенко // Юридичний журнал. – 2005. - №5.
 150. Тихомиров Ю.А. Глобализация: взаимовлияние внутреннего и международного права [Текст] / Ю.А. Тихомиров // Журнал российского права. – 2002. - № 11.
 151. Точинський М. Європейський правовий простір: сучасні функціональні та інституціональні проблеми [Текст] / М. Точинський // Право України. - 2012. - № 4. - С. 293.
 152. Трояновський О. Проблема дієвості міжнародного договору, укладеного в порушення норм внутрішнього права [Текст] / О. Трояновський // Право України. - 2012. - № 4. - С. 139.
 153. Труженникова Л. Т. Доктрина международного права о правовом положении физического лица [Текст] / Л. Т. Труженникова // Моск. журн. междунар. права. – 1994. – № 4.
 154. Фурса С.Я. Науково-практичний коментар до Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" [Текст] / С.Я.Фурса, Є.І.Фурса; Центр правових досліджень. - К.: Видавець С.Я. Фурса, 2007. - 52 с.

155. Хартия Европейского Союза об основных правах [Текст]: комментарий / Отв. ред. Кашкин С.Ю. – М.: Юриспруденция, 2001. – 208 с.
156. Хартли Т.К. Основы права Европейского сообщества. Введение в конституционное и административное право Европейского сообщества [Текст] / Т.К. Хартли. – М. Будапешт: Закон и право: Colpi, 1998. – 647 с.
157. Четвериков А.О. Нормативная модель либерализации трансграничных отношений в праве Европейского союза: правовые формы и общие принципы создания пространства без внутренних границ в рамках ЕС [Текст]: монография / А.О. Четвериков. – М.: «Элит», 2010.
158. Шамсутдинова Р.Р. Пространство свободы, безопасности и правосудия Европейского союза: становление, развитие и основные формы сотрудничества государств-членов [Электронный ресурс] : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Р.Р. Шамсутдинова. - Казань, 2009. - 28 с. - Режим доступа: <http://www.ksu.ru/uni/sank/db/filebase/files/559.doc>.
159. Шенгенские соглашения [Текст] / Вст. статья и сост. Кашкин С.Ю., Четвериков А.О. – М.: ООО «Профобразование», 2000. – 192 с.
160. Шпакович О. Принципи субсидіарності та пропорційності у праві Європейського Союзу [Текст] / О. Шпакович // Право України. - 2012. - № 4. - С. 321.
161. Энтин Л. Лиссабонский договор и реформа правовой системы ЕС: квалификационные особенности и управление развитием [Текст] / Л. Энтин // Право и управление. XXI век. - 2012. - № 2. - С. 25-31.
162. Энтин, М.Л. Суд европейских сообществ: правовые формы обеспечения западноевропейской интеграции [Текст] / М.Л. Энтин. – М.: Международные отношения, 1987. – 173 с.
163. Юмашев Ю.М. Правовое регулирование прямых иностранных капиталовложений в ЕЭС [Текст] / Ю.М. Юмашев. – М.: Наука, 1988. – 124с.
164. Юрьев М.Е. Европейское объединение по экономическим интересам: особенности правового регулирования создания и деятельности [Текст] / М.Е. Юрьев // Московский журнал международного права. – С.73-84.
165. Яценко К. Заборона стягнення митних зборів та зборів еквівалентної дії товарів, що перетинають кордони держав-членів усередині ЄС / К. Яценко //Юридичний журнал. - 2004. - № 9. - С. 40-44.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Сайт ЄС. Режим доступу: <http://europa.eu/>
2. Рада ЄС. Режим доступу:
<http://www.consilium.europa.eu/homepage.aspx?lang=en>
3. Європейський Парламент. Режим доступу:
<http://www.europarl.europa.eu/en/headlines/>
4. Суд Правосуддя ЄС. Режим доступу:
http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/
5. Євро-Омбудсмен. Режим доступу:
<http://www.ombudsman.europa.eu/home/en/default.htm>

6. Сайт Ради Європи. Режим доступу: <http://hub.coe.int/>
7. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
8. Урядовий портал. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
9. Міністерство юстиції України. Режим доступу: <http://www.miniust.gov.ua/>
10. Представництво Європейського Союзу в Україні. Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm
11. База даних законодавства ЄС Eur-Lex. Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/en/index.htm>
12. Українська асоціація європейських студій. Режим доступу: <http://www.europa.org.ua/>
13. Професійна юридична пошукова система «НАУ-Online». Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/>
14. Діловий портал «Ліга-Net». Режим доступу: <http://liga.net/>
15. Інформаційне агентство "Інтерфакс-Україна". Режим доступу: <http://www.interfax.com.ua/ukr/>